

Утвърдил: .....

Декан

Дата .....

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ "СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ"

Факултет: Геолого-географски

Специалност: География

Г	Г	А	0	1	0	2	1	7
---	---	---	---	---	---	---	---	---

Бакалавърска програма: География

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

УЧЕБНА ПРОГРАМА

ГЕОЕКОЛОГИЧНИ ПРОБЛЕМИ И ЗАЩИТЕНИ ТЕРИТОРИИ НА ИЗБРАНИ РЕГИОНИ В СВЕТА

Дисциплина:

И	2	5	3
---	---	---	---

Преподавател: доц.д-р Биляна Борисова

Асистент:

Учебна заетост	Форма	Хорариум
Аудиторна заетост	Лекции	15
	Семинарни упражнения	7
	Практически упражнения (хоспетиране)	8
Обща аудиторна заетост		30
Извънаудиторна заетост	Курсова работа и презентация към нея	20
	Самостоятелна работа в библиотека или с ресурси	70
Обща извънаудиторна заетост		90
ОБЩА ЗАЕТОСТ		120
Кредити аудиторна заетост		1
Кредити извънаудиторна заетост		3
ОБЩО ЕКСТ		4

№	Формиране на оценката по дисциплината ¹	% от оценката
1.	Резултатност в разработването и презентирането на курсова работа върху самостоятелна изследователска тема	50
2.	Участие в тематични дискусии в часовете	10
3.	Изпит (теоретични познания)	40

¹ В зависимост от спецификата на учебната дисциплина и изискванията на преподавателя е възможно да се добавят необходимите форми, или да се премахнат ненужните.

Анотация на учебната дисциплина:

Дисциплината запознава студентите с актуални регионални измерения на съвременните екологични предизвикателства в разнообразен политически, икономически или географски контекст, непосредствено обвързани с проблемите на пространственото планиране, регионалното развитие и управлението на територията.

Лекционният материал поставя специален акцент върху регионалните решения на глобалните екологични проблеми, като насочва вниманието върху потенциала на новата концепция за „защитени територии“ в обновените им качества на обекти с иновативни пространствено-организационни структури, интегриращи функции (геополитически, стопански, социо-културни, съхраняващи биоразнообразието и генофонда) и активни бизнес подходи на управление с прякото участие на местното население, и най-вече – като експериментални обекти на нови форми на управление на ресурсите.

Селекцията от лекции и упражнения включва анализи върху: „Трансграничните паркове“ и отражението им геополитическите конфликти, „Защитените ландшафти“ и активната роля на местните бизнес начинания, „Биосферните резервати“ и съхраняването на екосистемните услуги в подкрепа на човешкото благосъстояние (Ecosystem Services Concept), „Морските зони“ и управлението на генетичните ресурси, Системата от обекти от „Световното културно и природно наследство“ и значението им поддържането на традициите и идентичността на регионите и др.

Аналитичният материал, поставен в основата на тази дисциплина подпомага във висока степен последваща магистърска специализация, ориентирана към тематиката на зелените политики, оригиналните природно базирани решения (Nature Based Solutions Concept) и други иновации за устойчиво планиране и управление на територии и ресурси.

Предварителни изисквания:

Студентите трябва да знаят и/или да могат:

- да са придобили базови познания по основни географски дисциплини като: ландшафтната екология, политическа география, териториална организация на стопанството
- да извършват самостоятелен анализ на научни материали и подготвят научно съобщение

Очаквани резултати:

Успешно завършилите обучението по тази учебна дисциплина:

1. ще знаят:

- актуални регионални прояви на световни геоекологични проблеми (с разнообразна интензивност и отражение върху развитието на регионите)
- факторите за категоризиране и приоритизиране на регионалните екологични проблеми в пряка връзка с благосъстоянието на населението
- нови организационно-структурни форми и подходи за управление на ресурси и територии с интегриращи функции (в контекста на устойчивото развитие)

2. ще могат:

- да дефинират регионални геоекологични проблеми
- да анализират и обобщават разнообразна екологична информация, участваща при вземането на стопански решения в контекста на регионалното развитие

Учебно съдържание

№	Тема:	Хорариум 15 ч
1.	Понятия за „РЕГИОНАЛЕН ЕКОЛОГИЧЕН ПРОБЛЕМ” – географски, политически, икономически контекст. Категоризация на екологичните проблеми (Европейска Агенция по околна среда). Приоритизиране на регионалните екологични проблеми и връзка с понятието „Благосъстояние на човека”. Регионално развитие и регионални екологични проблеми. Регионални решения на глобални екологични проблеми – приложение на концепцията Nature Based Solutions. Фактори и форми на въздействие, активни страни в процеса, търсени резултати. Предназначение на „Защитените природни територии”.	1
2.1.	Актуален преглед на регионалните екологични проблеми по КОНТИНЕНТИ въз основа на регионалните оценки на Global Environmental Outlook (Regional assessment reports 2017)	1
2.2.	Актуален преглед на отличителни за съвременното ни примери - ГЕОГРАФСКИ РЕГИОНИ И ОБЕКТИ в света, чието съвременно развитие и състояние е трайно повлияно от екологични проблеми. Анализ на произхода и на характера на развитие на екологичния проблем (в пространството и във времето) на фона на географската специфика на съответния географски регион (територия/акватория)	1
3.	Същност на ПРИРОДОЗАЩИТНАТА ДЕЙНОСТ. Възникване и съвременно развитие. Основни термини и понятия. Категории ЗПТ. Актуални видове защитени обекти със специално предназначение.	0,5
4.	Съвременни ФУНКЦИИ на ЗПТ – екологични, стопански, социални. Съвременни ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА пред ЗПТ – геоекологични, политически, икономически, административни. Особенности на глобалното разпределение на ЗПТ в света.	0,5
5.	Принципи и подходи за КОМПЛЕКСНО ПЛАНИРАНЕ И УПРАВЛЕНИЕ на ЗПТ. Биоекологични класификационни системи и подходи. Биорегионален принцип. Ландшафтен принцип. Особенности на организацията и управлението на природозащитната дейност в различни страни и региони на света.	1
6.	Европейско природно наследство. Особенности на	1

	ПРИРОДОЗАЩИТНАТА ДЕЙНОСТ В ЕВРОПА – съвременно състояние, тенденции, перспективи.	
7.	Европейска концепция за «екологична мрежа». РЕГИОНАЛНИ И НАЦИОНАЛНИ ЕКОЛОГИЧНИ МРЕЖИ в Европа. Екологични мрежи и регионално планиране.	1
8	Представителни функции на ЗПТ В СВЕТА - РЕГИОНАЛНИ РЕШЕНИЯ НА ГЛОБАЛНИТЕ ЕКОЛОГИЧНИ ПРОБЛЕМИ	
8.1.	«Паркове на мир» - ТРАНСГРАНИЧНИ защитени територии. Особености на организацията и управлението, водещи функции, географско разпространение, силни и слаби страни.	1
8.2.	V категория „ЗАЩИТЕНИ ЛАНДШАФТИ” - политически най-приемливата форма на ЗПТ. Особености на организацията и управлението, водещи функции, географско разпространение, силни и слаби страни.	1
8.3.	БИОСФЕРНИ РЕЗЕРВАТИ. Особености на организацията и управлението, водещи функции, географско разпространение, силни и слаби страни.	1
8.4.	МОРСКИ защитени зони. Особености на организацията и управлението, водещи функции, географско разпространение, силни и слаби страни.	1
8.5.	ГОРСКИ защитени зони. Особености на организацията и управлението, водещи функции, географско разпространение, силни и слаби страни.	1
8.6.	Защитени зони в УРБАНИЗИРАНА СРЕДА. Особености на организацията и управлението, водещи функции, географско разпространение, силни и слаби страни.	1
8.7.	АРИДНИ защитени зони. Особености на организацията и управлението, водещи функции, географско разпространение, силни и слаби страни.	1
8.8.	Обекти от СВЕТОВНОТО КУЛТУРНО И ПРИРОДНО НАСЛЕДСТВО. Предизвикателства в организацията и управлението им. Анализ на добри примери в света.	1

Б/ Упражнения (семинари)		Хорариум 15 ч
1/2	ПРАКТИЧЕСКО упражнение – Анализ на отличителни за съвременното ни примери за географски региони и обекти в света, чието съвременно развитие и състояние е трайно повлияно от екологични проблеми – използване на аналитичната рамка DPSIR. Анализ на получените резултати, опит за типологизация на екологичните проблеми по отношение на географската специфика на засегнатите райони.	2
3.	СЕМИНАР – Регионални екологични проблеми на Европейския континент (на примера на Адаптация на климатични промени). Екологични инициативи, стратегии, регулации – активни страни в процеса, институции,	1

	нормативна основа.	
4.	СЕМИНАР - Цели, функции и дейности на Световния съюз за защита на природата. Актуални теми и ресурси. Конвенция за биологично разнообразие – Стратегически цели, тематични програми и ресурси	1
5.	СЕМИНАР - Особенности на организацията и управлението на природозащитната дейност в различни страни и региони на света.	1
6.	ПРАКТИЧЕСКО упражнение - Особенности на организацията и управлението на природозащитната дейност в Европа – анализ въз основа на информационни, вкл. картографски продукти на Европейската Агенция по околна среда (ЕЕА) и ESPON (Европейската мрежа за наблюдение на пространственото планиране и териториалното развитие)	1
7.	СЕМИНАР - Регионални и Национални екологични мрежи в Европа. Европейски зелен пояс.	1
8.	ПРАКТИЧЕСКО упражнение – Сравнителен анализ на водещи световни примери на Трансгранични защитени територии. Особенности на организацията и управлението, водещи функции, географско разпространение, силни и слаби страни	1
9.	ПРАКТИЧЕСКО упражнение – Сравнителен анализ на водещи световни примери на V категория «Защитени ландшафти». Особенности на организацията и управлението, водещи функции, географско разпространение, силни и слаби страни	1
10.	СЕМИНАР – Нови функции на Биосферните резервати (Програмата «Човек и биосфера»). Анализ на добри практики в България и в Европа.	1
11.	ПРАКТИЧЕСКО упражнение – Сравнителен анализ на водещи световни примери на Морски защитени зони. Особенности на организацията и управлението, водещи функции, географско разпространение, силни и слаби страни	1
12.	ПРАКТИЧЕСКО упражнение – Европейска разновидност на приложение на Горските защитени зони. Особенности на организацията и управлението, водещи функции, силни и слаби страни	1
13.	СЕМИНАР - Обекти от Световното културно и природно наследство. Предизвикателства в организацията и управлението им. Анализ на добри примери в света.	1
14.	ПРАКТИЧЕСКО упражнение – Защитени зони в урбанизирана среда. Особенности на организацията и управлението, водещи функции, силни и слаби страни	1
15.	СЕМИНАР - ПАН Паркове. Особенности на организацията и управлението, водещи функции, географско разпространение, силни и слаби страни.	1

Конспект за изпит

№	Въпрос
---	--------

1.	Категоризация на екологичните проблеми. Понятие за „регионален екологичен проблем”. Приоритизиране на регионалните екологични проблеми и връзка с понятието „Благосъстояние на човека”. Фактори и форми на въздействие, активни страни в процеса, търсени резултати.
2.	Същност на природозащитната дейност. Възникване и съвременно развитие. Основни термини и понятия. Категории ЗПТ. Актуални видове защитени обекти със специално предназначение.
3.	Съвременни функции на ЗПТ. Съвременни предизвикателства пред функционирането на ЗПТ. Особенности на глобалното разпределение на ЗПТ в света.
4.	Особености на природозащитната дейност в Европа. Европейска концепция за «екологична мрежа». Регионални и национални екологични мрежи в Европа.
5.	Трансгранични защитени територии. Особенности на организацията и управлението, водещи функции, географско разпространение, силни и слаби страни.
6.	V категория „Защитени ландшафти”. Особенности на организацията и управлението, водещи функции, географско разпространение, силни и слаби страни.
7.	Биосферни резервати. Особенности на организацията и управлението, водещи функции, географско разпространение, силни и слаби страни.
8.	Морски защитени зони. Особенности на организацията и управлението, водещи функции, географско разпространение, силни и слаби страни.
9.	Горски защитени зони. Особенности на организацията и управлението, водещи функции, географско разпространение, силни и слаби страни.
10.	Защитени зони в урбанизирана среда. Особенности на организацията и управлението, водещи функции, географско разпространение, силни и слаби страни.
11.	Аридни защитени зони. Особенности на организацията и управлението, водещи функции, географско разпространение, силни и слаби страни.
12.	Обекти от Световното културно и природно наследство. Особенности на организацията и управлението, водещи функции, географско разпространение, силни и слаби страни.

Библиография

1. Beltran, J (2000) *Indigenous and Traditional Peoples and Protected Areas: Principles, Guidelines and Case Studies*. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK and WWF International, Gland, Switzerland. <https://portals.iucn.org/library/node/7806>
2. Bennett, G. and K. J. Mulongoy (2006) *Review of Experience with Ecological Networks, corridors and Buffer Zones*, CBD Technical Series No. 23, CBD Montreal;
3. Bennett, G. 2004. *Integrating Biodiversity Conservation and Sustainable Use*, IUCN Gland, Switzerland and Cambridge, UK
4. BIODIVERSITY AND THE 2030 AGENDA FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT Policy Brief - <https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/11300/Biodiversity-2030-agenda.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
5. Borrini-Feyerabend, G., N. Dudley, T. Jaeger, B. Lassen, N. Pathak Broome, A. Phillips and T. Sandwith (2013). *Governance of Protected Areas: From understanding to action. Best Practice Protected Area Guidelines Series No. 20*, Gland, Switzerland: IUCN. xvi + 124pp. <https://portals.iucn.org/library/sites/library/files/documents/PAG-020.pdf>
6. Cohen-Shacham, E., Walters, G., Janzen, C. and Maginnis, S. (eds.) (2016). *Nature-based Solutions to address global societal challenges*. Gland, Switzerland: IUCN. xiii + 97pp. <https://portals.iucn.org/library/sites/library/files/documents/2016-036.pdf>

7. Day J., Dudley N., Hockings M., Holmes G., Laffoley D., Stolton S. & S. Wells, 2012. Guidelines for applying the IUCN Protected Area Management Categories to Marine Protected Areas. Gland, Switzerland: IUCN. 36pp.
<https://portals.iucn.org/library/sites/library/files/documents/PAG-019.pdf>
8. Dudley, N. and Phillips, A. (2006). Forests and Protected Areas: Guidance on the use of the IUCN protected area management categories. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK. x + 58pp. <https://portals.iucn.org/library/sites/library/files/documents/PAG-012.pdf>
9. Dudley, N., S. Stolton, A. Belokurov, L. Krueger, N. Lopoukhine, K. MacKinnon, T. Sandwith and N. Sekhran [editors] (2010); Natural Solutions: Protected areas helping people cope with climate change, IUCN/WWF, TNC, UNDP, WCS, The World Bank and WWF, Gland, Switzerland, Washington DC and New York, USA
https://www.iucn.org/sites/dev/files/import/downloads/natural_solutions.pdf
10. Eagles, Paul F.J., McCool, Stephen F. and Haynes, Christopher D.A. (2002). Sustainable Tourism in Protected Areas: Guidelines for Planning and Management. IUCN Gland, Switzerland and Cambridge, UK. xv + 183pp.
<https://portals.iucn.org/library/sites/library/files/documents/PAG-008.pdf>
11. Emerton, L., Bishop, J. and Thomas, L. (2006). Sustainable Financing of Protected Areas: A global review of challenges and options. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK. x + 97pp. <https://portals.iucn.org/library/sites/library/files/documents/PAG-013.pdf>
12. Global Environmental Outlook Regional assessment reports 2017 -
<http://www.unep.org/geo/news/geo-6-regional-reports-launched#overlay=node/144/edit>
13. Gross, John E., Woodley, Stephen, Welling, Leigh A., and Watson, James E.M. (eds.) (2016). Adapting to Climate Change: Guidance for protected area managers and planners. Best Practice Protected Area Guidelines Series No. 24, Gland, Switzerland: IUCN. xviii + 129 pp. <https://portals.iucn.org/library/sites/library/files/documents/PAG-024.pdf>
14. Keenleyside, K.A., N. Dudley, S. Cairns, C.M. Hall, and S. Stolton (2012). Ecological Restoration for Protected Areas: Principles, Guidelines and Best Practices. Gland, Switzerland: IUCN. x + 120pp. <https://portals.iucn.org/library/efiles/documents/PAG-018.pdf>
15. Langhammer, P.F., Bakarr, M.I., Bennun, L.A., Brooks, T.M., Clay, R.P., Darwall, W., DeSilva, N., Edgar, G.J., Eken, G., Fishpool, L.D.C., Fonseca, G.A.B. da, Foster, M.N., Knox, D.H., Matiku, P., Radford, E.A., Rodrigues, A.S.L., Salaman, P., Sechrest, W., and Tordoff, A.W. (2007). Identification and Gap Analysis of Key Biodiversity Areas: Targets for Comprehensive Protected Area Systems. Gland, Switzerland: IUCN.
<https://portals.iucn.org/library/sites/library/files/documents/PAG-015.pdf>
16. Sandwith, T., Shine, C., Hamilton, L., and Sheppard, D. 2001. Transboundary Protected Areas for Peace and Cooperation. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK. xi+111pp. <https://portals.iucn.org/library/sites/library/files/documents/PAG-007.pdf>
17. Stolton, S., P. Shadie and N. Dudley (2013). IUCN WCPA Best Practice Guidance on Recognising Protected Areas and Assigning Management Categories and Governance Types, Best Practice Protected Area Guidelines Series No. 21, Gland, Switzerland: IUCN. xxpp. <https://portals.iucn.org/library/sites/library/files/documents/PAG-021.pdf>
18. Trzyna, T. (2014). Urban Protected Areas: Profiles and best practice guidelines. Best Practice Protected Area Guidelines Series No. 22, Gland, Switzerland: IUCN. xiv + 110pp. <https://portals.iucn.org/library/sites/library/files/documents/PAG-022.pdf>
19. Vasiljević, M., Zunckel, K., McKinney, M., Erg, B., Schoon, M., Rosen Michel, T. (2015). Transboundary Conservation: A systematic and integrated approach. Best Practice Protected Area Guidelines Series No. 23, Gland, Switzerland: IUCN. xii + 107 pp
<https://portals.iucn.org/library/sites/library/files/documents/PAG-023.pdf>

20. Wild, R. and McLeod, C. (Editors) (2008). Sacred Natural Sites: Guidelines for Protected Area Managers. Gland, Switzerland: IUCN.
<https://portals.iucn.org/library/sites/library/files/documents/PAG-016.pdf>
21. Актуални ресурси на Конвенцията за биологично разнообразие - <https://www.cbd.int/>
22. Актуални ресурси на Световния съюз за защита на природата - <https://www.iucn.org/>

Дата: 28.08.2017

Съставил: доц.-д-р Биляна Борисова